

PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

УДК 536.632

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ТЕПЛОЄМНОСТІ КОНДЕНСОВАНИХ РЕЧОВИН З ВИКОРИСТАННЯМ СЕРЕДНІХ МОЛЬНИХ ОБ'ЄМІВ ЕЛЕМЕНТІВ

Козуб Павло Анатолійович

к.т.н., доцент

Харківський національний університет радіоелектроніки

Мірошніченко Наталія Миколаївна

к.т.н., науковий співробітник

Швейцарський федеральний технологічний інститут в Лозанні

Лозанна, Швейцарія

Лук'янова Вікторія Анатоліївна

к.пед.н., доцент

Харківський національний університет радіоелектроніки

Гуріна Галина Іванівна

к.х.н., доцент

Харківський національний університет

міського господарства імені О. М. Бекетова

Козуб Світлана Миколаївна

к.т.н., доцент

Харківський національний медичний університет

Анотація: Отримано математичну залежність ізобарної теплоємності від середніх мольних об'ємів хімічних сполук та кількості атомів у формульній одиниці для конденсованого стану в максимально широкому діапазоні температур. Встановлено, що на відміну від ентропії вплив розміру сполуки (кількість атомів формульної одиниці) є меншим ніж вплив середнього мольного об'єму. Показано, що запропонована математична модель дозволяє

розраховувати ентропію сполуки з середньою точністю до ± 8 Дж/(моль К).

Ключові слова: середній молярний об'єм, ізобарна теплоємність, температурна залежність.

Мольна ізобарна теплоємність речовин у конденсованому стані є необхідною складовою для розрахунків термодинамічних параметрів реакцій і як і для ентропії її оцінка можлива на основі об'ємно-базованої термодинаміки [1,2]. Причому використання молекулярних об'ємів речовин для прогнозування значень теплоємності дозволяє отримати їх оцінки навіть з більшою точністю ніж оцінки значень ентропії [3].

Як і для ентропії, важливими є не стільки значення для стандартних умов (295.15 К), скільки температурну залежність теплоємності для максимально широкого значення температур.

Для отримання такої залежності було використано досвід створення такої залежності для ентропії сполук [4]. Для створення математичної моделі використовувались дані з бази даних NIST та програми HSC Chemistry 9.0, які використовувались для розробки моделі середніх мольних об'ємів для різних температур та температурної залежності ентропії.

В результаті було встановлено, що для будь якої температури залежність ізобарної ентальпії від середнього мольного об'єму вище ніж для ентропії і для температур вище 250К коефіцієнт детермінації R^2 досягає значень 0.94 що забезпечує середню похибку оцінки ± 8 Дж/(моль К).

Як і для ентропії для кожної температури така залежність може бути представлена лінійною функцією з трьома членами

$$C_{pT} = k_V \cdot V + k_N \cdot N + k_C \quad (1)$$

де C_{pT} - ентропія сполуки, Дж/(моль К);

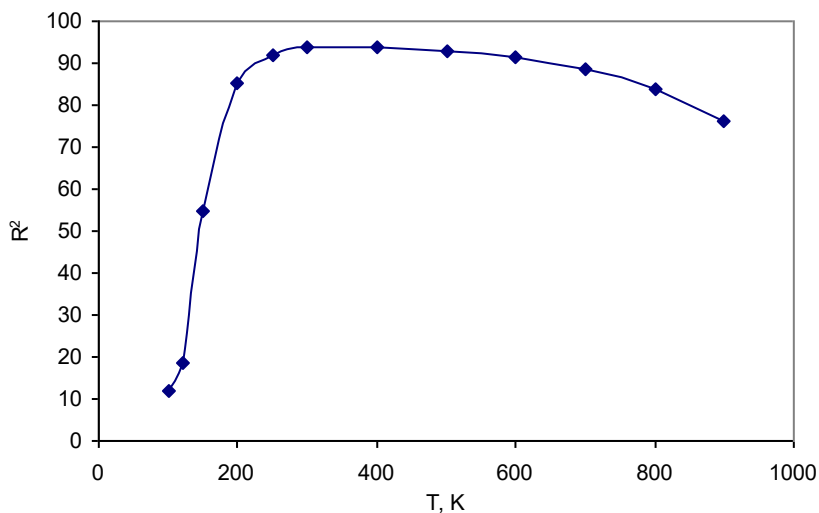
V - середній мольний об'єм сполуки, $\text{см}^3/\text{моль}$;

N - кількість атомів у сполуці;

k_V, k_N, k_C - коефіцієнти рівняння.

Як видно з рис.1 коефіцієнт множинної регресії R^2 для цього рівняння

майже не змінюється при підвищенні температури і дуже сильно знижується при температурі нижче 250 К. Це пов'язано з використанням для апроксимації значень ентропії стандартних поліноміальних залежностей, які дають для деяких сполук похибку більше 3000 Дж/моль, а при низьких температурах від'ємні значення.

Рис.1. Залежність коефіцієнту множинної регресії для моделі за рівнянням (1) від температури

Як видно з рис.2 для температур більше 250 К коефіцієнт множинної регресії залишається майже незмінним. При менших температурах коефіцієнт множинної регресії швидко знижується, що спричинено використанням для розрахунків ентальпії у цих базах даних поліноміальних залежностей.

При температурах більше 250К значення коефіцієнтів рівняння (1) змінюються послідовно і можуть бути апроксимовані достатньо простими залежностями, які як і для ентропії впливають з раніше встановленої загальної температурної залежності ентропії та ізобарної теплоємності для конденсованих сполук [5].

$$k_v = 0.663 \cdot \left(\frac{T^2}{T^2 + 62.5^2} \right) \cdot (1 - 3.37 \cdot 10^{-4} \cdot T) \quad (2)$$

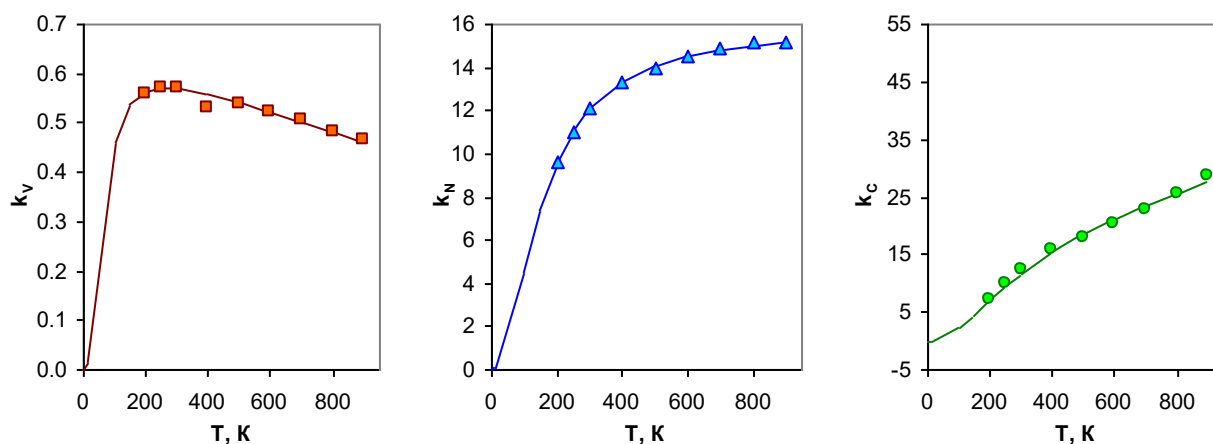
$$k_N = 15.03 \cdot \left(\frac{T^2}{T^2 + 152.5^2} \right) \cdot (1 + 4.50 \cdot 10^{-5} \cdot T) \quad (3)$$

$$k_c = 15.69 \cdot \left(\frac{T^2}{T^2 + 260.3^2} \right) \cdot (1 + 1.00 \cdot 10^{-3} \cdot T) \quad (4)$$

де T - температура, К.

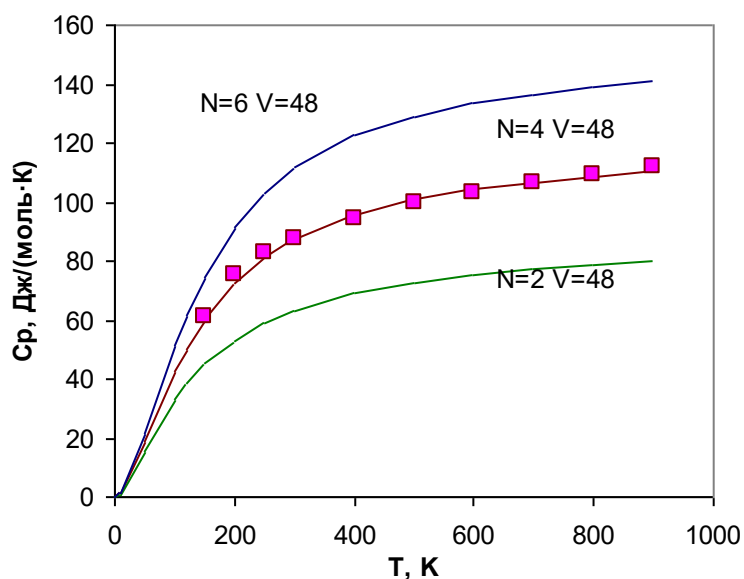
З рис. 2 видно різний характер впливу на значення ізобарної ентальпії середнього мольного об'єму, кількості атомів у формульній одиниці та вільному члені залежності (1).

Підвищення температури на 600К зменшує вплив середнього мольного об'єму приблизно на 20%, температурна залежність теплоємності для кількості атомів у формульній одиниці подібна до залежності ізохоричної теплоємності, а температурна залежність вільного члену подібна до додаткового члену ізобаричної теплоємності [6,7].

Рис.2. Залежність коефіцієнтів моделі рівняння (1) від температури та їх апроксимація рівняннями (2)-(4)

Порівняння експериментальних даних середньої для всього масиву даних теплоємності з моделлю для різних значень середнього мольного об'єму та кількості атомів у формульній одиниці сполуки показано на рис.3. При цьому середні значення цих параметрів для масиву експериментальних даних становлять $N=4$ та $V=48$ (позначені точками).

Рис. 3. Розраховані значення ентропії за формулами (5) та (6)

Таким чином, більш докладні дослідження дозволили отримати математичну залежність ізобарної теплоємності від середніх мольних об'ємів хімічних сполук та кількості атомів у формульній одиниці для конденсованого стану в максимально широкому діапазоні температур. Встановлено, що на відміну від ентропії вплив розміру сполуки (кількість атомів формульної одиниці) є меншим ніж вплив середнього мольного об'єму. Показано, що запропонована математична модель дозволяє розраховувати ентропію сполуки з середньою точністю до ± 8 Дж/(моль К).

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. L. Glasser, H. D. Jenkins. Volume-Based Thermodynamics: A Prescription for Its Application and Usage in Approximation and Prediction of Thermodynamic Data. J. Chem. Eng. Data 2011, 56, 874–880 / dx.doi.org/10.1021/je100683u
2. P. Ganguly, “Atomic sizes and atomic properties,” J. Phys. B At. Mol. Opt. Phys., vol. 41, no. 10, p. 105002, May 2008
3. Козуб П. А., Мірошніченко Н. М., Лук'янова В. А., Сирова Г. О., Козуб С. М., Мартинюк М. М. Використання середніх мольних об'ємів елементів для розрахунку термодинамічних параметрів // Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 16th International scientific and

practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2022. Pp. 51-60. URL: <https://sci-conf.com.ua/xvi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-directions-of-scientific-research-development-7-9-09-2022-chikago-ssha-arhiv/>

4. Kozub P.A., Kozub S.N. (2018) Lognormal distribution as universal function of temperature dependence of heat capacity. // Science and society. Proceedings of the 5th International conference. Accent Graphics Communications & Publishing. Hamilton, Canada. 2018. Pp. 682–692.

5. Козуб П. А., Мірошніченко Н. М., Лук'янова В. А., Сирова Г. О., Козуб С. М., Мартинюк М. М. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ЕНТРОПІЇ КОНДЕНСОВАНИХ РЕЧОВИН З ВИКОРИСТАННЯМ СЕРЕДНІХ МОЛЬНИХ ОБ'ЄМІВ ЕЛЕМЕНТІВ // Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 13th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2022. Pp. 56-60. URL: <https://sci-conf.com.ua/xiii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-science-innovations-and-prospects-18-20-09-2022-stokgolm-shvetsiya-arhiv/>.

6. Kozub P.A. Universal dependence for the approximation of isobaric specific heat of solids/ P.A.Kozub, S.N. Kozub // Science and society. Proceedings of the 11th International conference. Accent Graphics Communications & Publishing. Hamilton, Canada. 2019, Pp. 151-155.

7. Kozub P.A. Set of functions for calculation of specific heat of solids / P.A.Kozub, S.N. Kozub // Perspectives of science and education. Proceedings of the 10th International youth conference. SLOVO\WORD, New York, USA. 2019, Pp. 394-397.